

Íliász harmadik ének (részlet)

Helené a trójai bástyán

Hókaru szép Helenének a hírt **Írisz** maga vitte,
Láodikénak alakjában, ki a hős Helikáón
hitvese volt, Anténoridészé, néki meg ángya,
Láodiké, Priamosznak lányai közt ki a legszebb.
Termében föllelte, amint épp nagy szövetet szőtt,
kétrétűt, bíborfényűt, s bele sok viadalt is,
melyet a lóbetörő trószok s ércinges akhájok
őérette viseltek el épp Árész tenyerétől.
Hát közelébe megállt s ezt mondta a szélsebes Írisz:

"Jőjj ide, kedveském, hogy láthasd sok csoda-dolgát
lóbetörő trósz és ércinges akháj daliáknak.
Kik sok-könnyű Árészt hozták egymásra idáig
harc mezején, áhítva a vészes háboruságot,
hallgatag ott ülnek, megszűnt már háboruságuk,
pajzsuknak dőlnek, s hosszú kelevézüik a földben;
s íme, **Alexandrosz** s az Árész-kedvelt Menelaosz
hosszú lándzsákkal meg fognak küzdeni érted,
hogy kedves feleségének hívhasson a győztes."

Szólt Írisz, s édes vágyat hajított kebelébe
egykori férje után, s a szülők meg a város után is.
S hószinü lepleiben **Helené** sietett ki azonnal
asszonyi terméből, s egy gyöngéd könnye leperdült:
nem maga ment egyedül, két szolgáléánya követte,
Aithré, Pittheusz lánya, tehénszemű szép Klümenével.
Nem sok idő multán **Szkaiai kapujához** érkeztek.
Ott Priamosz mellett ült Panthúsz, büszke Thümoitész,
Lamposz meg Klütiosz, meg az Árész-ág Hiketáón,
Úkalegón és Anténór, két bölcs öreg ember:
mind nép vénei, ott ültek Szkaiai kapujánál,
háboruban már nem vívtak, de nemesszavu szónok
mind, valamint tücskök, melyek fönt ülve az erdő
lombjai közt szólnak, liliumhangon ciripelnek:
így ültek meg a trósz vezetők a torony tetejében.
És amikor látták Helenét, hogy a bástya felé jön,
egyik a másikhoz susogó szárnyas szavakat szólt:

"Nem vétek, hogy a trószok s jólábvértes akhájok
oly sok időn át sok gyötrelmet tűrtek e nőért:
mert örök istennőkre hasonlít arca valóban.
Csakhogy bármily szép, jobb lenne, ha visszahajózna,
átokként minekünk s fiainknak is, itt ne maradjon."

Ezt mondták; s **Priamosz Helenét szólítva kiáltott:**
"Lépj ide, kedves kis lányom, jőjj, s ülj ide mellém,
hogy lásd régi urad, s a barátaidat s rokonod mind;
nem te okoztad az én bajomat, de az istenek adták,
argosziak könnyes harcát kik rám zuditották.
S hogy megmondd, ki is ott az az órjástermetű férfi,
mondd a nevét, az akhájok közt ki e szép magas ember.

Görög istennő, a szivárvány
istene, Héra és Zeusz állandó
követe. Korsóval és hírnöki
pálcával látható, valamint
szárnyakkal, tarka ruhában.
Az Íliászban ő segíti az
isteneket (pl. a sebesült
Aphroditét kimenekíti).

Alexandrosz: Parisz
ragadványneve

Menelaosz és Parisz – a férj
és a csábító – kerül szembe
a síkon. Az előbbi derekabb
harcos, az utóbbi sápadtan
menekülne, ha Hektór meg
nem szidná az
asszonyszöktetés
gyalázatát új bűnnel tetéző
gyávasága miatt.
Parisz **Aphrodité** istennőre
hárítja a felelősséget, de
hajlandó párviadalra kiállni
Helenéért s az elrabolt
kincsekért. Eszerint köt
esküt a két sereg: akár
Menelaosz győz, akár
Parisz, a vesztes törődjék
bele sorsába, a többiek meg
éljenek tovább békében.
Az események elmondását
itt egy seregszemle szakítja
meg: a lelkiismeret-
furdalástól és honvágytól
gyötört Helené jellemzi
Priamosznak és Trója más
véneinek a görög
vezéreket. (Ismét a
közvetett jellemzés távlatot
tágító módszere!)

Vannak ugyan mások fejfel magasabbak is ottlenn,
csak hogy ilyen szépet nem láttam még szemeimmel
s ily tisztelnivalót: fejedelmi vitézre hasonlít."

Válaszul így szólt most Helené neki, isteni asszony:
"Drága apósom, tisztellek meg félek is egyben:
veszttem volna el én rútul, mielőtt a fiaddal
eljöttem, s odahagytam a hitvesi házat, a népem,
s drága barátnőim s későn született kicsi lányom.
Ámde nem így történt, s zokogástól olvad a lelkem.
Mégis, amit kérdesz s tudakolsz, választ adok arra:
Átreidész ő, szélesen országló Agamemnón,
nagyszerű dárdavető s népének jó fejedelme,
s nékem, az ebszeműnek **volt sógorom ő**, ha ugyan volt."

Ezt mondotta; s az agg bámulta amazt, és így szólt:
"Boldogsorsu vagy, Átreidész, jóvégzetű, áldott,
lám, igazán sok akháj ivadéknak vagy fejedelme.
Egykor jártam a dús-szőlőfürtű Phrügiában,
s láttam igen sok phrüg férfit, paripák nevelőit,
isteni Mügdónnak s Otreusznak bajnoki népét,
Szangariosz partján, amikor táborba tolultak.
Mert segítőtársuk voltam, seregükbe soroltak,
hogy rájuk támadtak a férfierős amazónok;
s oly sokan ők sem voltak, mint itt fényes akhájok."

Másodszor meg az agg, Odüszeuszt meglátva, eképp szólt:
"Mondd nekem azt is meg, jó lányom, hogy ki e férfi:
fejfel ugyan kisebb, mint Átreidész Agamemnón,
termetesebb mégis, ha a vállát nézzük, a mellét.
Fegyvere mind ott fekszik a tápláló anyaföldön,
ő maga meg fel-alá kosként járkál a sorok közt:
én sűrűgyapjas kossal vetem egybe, valóban,
mely a fehér birkák nagy nyáját járja be végig."

Válaszul így szólt most Helené, Zeusz isteni lánya:
"**Láértész fia ő, a nagyon leleményes Odüsszeusz,**
őt az a bár sziklás Ithaké táplálta-nevelte;
ért minden cselhez, kieszel sok nagyszerű tervet."

Erre a jóeszű Anténór neki válaszul így szólt:
"Asszony, lám, igazán jól mondtad róla e szókat.
Mert hiszen eljött már hozzánk is a fényes Odüsszeusz,
érted járt követül, s vele volt a vitéz Meneláosz:
megvendégeltem palotámban szívesen őket:
termetüket s kitűnő eszüket jól láttam aközben:
akkor a trójai gyűlésnek közibé keveredve
széles vállával kimagaslón állt Meneláosz,
míg Odüszeuszban volt több méltóság, mikor ültek.
Majd, hogy a többi előtt szótték a tanácsot, a tervet,
akkor ugyan pergő nyelvvel szólott Meneláosz,
csak keveset, de erős hangon; mert bőszavu nem volt,
és ámbár ifjabb, el nem vétette a szókat;
ám hogy a bölcs Odüszeusz felpattant szólani köztük,
állt csak, s földre szegezte szemét, mereven letekintve,

és a jogart sose mozdította előre, se hátra,
csak tartotta szilárdan, olyan volt, mint ki esetlen:
könnyen ítélted volna butának vagy haragosnak.
Csakhogy amint kebeléből úgy zuditotta ki roppant
hangját és szavait, mint télen a hózivatar hull,
már Odüsszeusszal nem versenyzett volna halandó:
és más szemmel bámultuk tüstént az alakját."

Harmadszor meg az agg így szólt, Aiászra tekintve:
"És ki az ott, az a másik akháj, nagytermetű férfi,
fejfel s széles vállaival közülük kimagasló?"

Így szólt most Helené, nagyuszályú isteni asszony:
"Argosziak bátyája, az órjástermetű Aiász;
ott pedig Ídomeneusz, mint isten, a krétaiak közt
áll, s köribe seregelnék a krétaiak vezetői.
Gyakran vendégelte meg őt a vitéz Meneláosz,
otthon, házukban, valahányszor Kréta felől jött.
S látom a többi akháját is, a sok ragyogószemű harcost,
kit jól ismerek, és a nevét neked elmondhatnám;
kettőt hasztalanul keresek, két nép-tagoló hőst,
lóbeterő Kasztórt s az ökölvívó Polüdeukészt,
két testvérem, akit velem egy anya szült a világra.
Tán a kies Spártából el sem jöttek a haddal?
Vagy pedig eljöttek bárkán, mely a tengeren át száll,
s most nem akarnak a férfiak ütközetébe vegyülni,
félve a szégyentől s a reám zuduló szidalomtól?"

Szólt; pedig **őket már elfedte az életadó föld**
ott Lakedaimónban, szeretett mezején a hazának.